

Иван Симеонов

121.169.2.09-93
С37

Творци и проблеми на литературата за деца

Учебно пособие
за студенти и учители

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО
Паусий Хилендарски

Иван Симеонов

Творци и проблеми

на литературата за деца

Учебно пособие

за студенти и учители

2005 г.

Уводни думи.....	5
РАЗДЕЛ I. Увод в литературознанието.....	7
Художествената условност в литературата – теоретико-методически аспекти.....	7
Сюжет, фабула и композиция на епическата творба.....	13
Тропи и стилистични фигури.....	19
Произход на детската литература и идеи за спецификата ѝ.....	27
Литературната интерпретация в началното училище.....	34
РАЗДЕЛ II. Българският словесен фолклор за деца.....	43
Същност и класификация на детския фолклор. Детски фолклор и детска литература.....	43
Генетичната връзка на фолклорната приказка с мита.....	51
РАЗДЕЛ III. История на българската литература за деца.....	62
Литературата за деца през Българското възраждане. Петко Р. Славейков – основоположник на литературата и периодичния печат за деца.....	62
Състояние на поетичните жанрове за деца през 80-те години на XIX век. Васил Попович. Иван Вазов.....	71
Състояние на поетичните жанрове за деца през 90-те години на XIX век. Константин Величков. Цанко Церковски.....	79
Творчеството на Стоян Попов (Чичо Стоян).....	87
Процесът на преодоляване на дидактизма в българската поезия за деца.....	91
Налагане на устойчива поетическа традиция. Стоян Русев (Дядо Благо). Васил Ив. Стоянов. Цоньо Качев.....	97
Навлизване на обществената проблематика в поезията за деца (втората половина на XIX в.–първото двадесетилетие на XX в.).....	104
Тематични и жанрови промени в поезията за деца до края на първото двадесетилетие на XX век. Оформяне на отделни	9

© Иван Симеонов – автор, 2005

© Университетско издателство – „П. Хилендарски“, 2005

ISBN 954-423-338-5

поетични жанрове. Съхраняване и обогатяване на връзката с фолклора. Стилиян Чилингиров.....	8	109
Поява на забавното стихотворение в българската поезия за деца.....	11	113
Творчеството на Елин Пелин – етап в развитието на българската литература за деца.....	12	121
Приносът на Ран Босилек за развитието на литературата за деца – поезия, преразказани народни приказки, римувана проза.....	13	127
Творчеството на Дора Габе – психологизация на поезията и прозата за малките. Теоретичните възгледи на Дора Габе за детската литература.....	14	132
Асен Разцветников. Естетическо преобразяване на поезията за деца.....	15	137
Ангел Каралийчев. Творческо своеобразие на приказния му свят. Повестите „Ането“ и „Тошко Африкански“.....	16	144
Сетивност и виталност в поезията за деца на Елисавета Багряна.....	17	151
Развитие на поетичните жанрове в периода между двете световни войни. Емануил Попдимитров. Гео Милев. Йордан Стубел. Калина Малина. Веса Паспалеева. Никола Вапцаров.....	18	155
Развитие на прозаичните жанрове в периода между двете световни войни. Добри Немиров. Георги Райчев. Николай Райнов. Калина Малина. Светослав Минков. Орлин Василев.....	19	164
Ролята на периодичния печат между двете световни войни за разцвета на литературата за деца.....		181
Същностни промени в литературата за деца след 1944 г. Възраждане на дидактично-приложния ѝ характер.....		185
Анималистичната проза на Емилиян Станев за деца.....	20	193
Забавните стихотворения на Кирил Назъров.....		200
РАЗДЕЛ IV. Из чуждестранната литература за деца.....		205
Видни представители на руската литература за деца. Александър Сергеевич Пушкин.....		205
Ханс Кристиан Андерсен – майстор на приказката.....		210
Литература.....		217

УВОДНИ ДУМИ

Това учебно пособие е предназначено за студентите от филологическите и педагогическите специалности в университета, които изучават детска литература, а също и за учителите, преподаващи в началното училище. То може да бъде полезно и на библиотечните работници, и на родителите, които подбират четиво за своите деца.

Книгата има четири раздела. В **първия раздел** са разгледани някои въпроси от областта на литературознанието, а именно художествената условност в литературата (в теоретичен и методически аспект), сюжетът, фабулата и композицията на епическата творба, тропите и стилистичните фигури, произходът на детската литература и идеите за спецификата ѝ и литературната интерпретация в началното училище. Въпросите от теорията на литературата са необходими на бъдещите учители като основа за тяхната преподавателска работа по литература. В методическите проекти към три от темите са поместени фрагменти от примерни уроци върху стихотворението „Родна стряха“ от Ран Босилек (II клас), приказката „Майчина сълза“ от Ангел Каралийчев (III клас) и народната песен „Лаленце се люлее“ (III клас).

Вторият раздел включва две теми от областта на българското словесно народно творчество: 1) Същност и класификация на детския фолклор; 2) Детски фолклор и детска литература и генетичната връзка на фолклорната приказка с мита.

В **третия раздел** е проследено възникването и развитието на българската литература за деца. Отбелязано е, че началото на българската поезия за деца е разтеглено във времето, обхващайки сравнително продължителен период (от 40-те години на XIX до началото на XX век), докато за начало на българската детско-юношеска проза може да се говори едва след Първата световна война. Тук подбраният материал е подреден на основата на два принципа – хронологичен и проблемен. Специално внимание е отделено на първите стихосбирки за деца, чиито автори са Васил Попович, Иван Вазов, Петко Славейков и Константин Величков.

На творците, изиграли ключова роля за развитието на българската литература за деца, е отделено по-широко място, като творчеството на някои от тях е разгледано в отделни статии, като например Петко Славейков, Стоян Попов, Елин Пелин, Ран Босилек, Дора Габе, Асен Разцветников, Елисавета Багряна, Ангел Каралийчев и Емилиян Станев. В обзорен вид е представено развитието на поетическите (Емануил Попдимитров, Гео Милев, Йордан Стубел, Калина Малина, Веса Паспалеева и Никола Вапцаров) и на прозаичните (Добри Немиров, Георги Райчев, Николай Райнов, Калина Малина, Светослав Минков и Орлин Василев) жанрове в периода между двете световни войни,

както и съществените промени в българската литература за деца и юноши, настъпили след 1944 г. Във връзка с променените общественно-политически условия у нас след посочената година акцентът е поставен върху възраждането на дидактично-приложния характер на литературата за деца.

Други автори са включени в статиите, разкриващи особеностите на отделни литературни периоди, или пък във връзка с важни специфични проблеми на българската литература за деца. Такива проблеми са постепенното преодоляване на дидактизма в българската лирика за деца, навлизането на обществената проблематика в нея и появата на забавното стихотворение. В книгата е проследено налагането на устойчива поетическа традиция в българската детска литература, тематичните и жанровите промени, настъпили в нея през XX век, съхраняването и обогатяването на връзката с фолклора.

Направена е характеристика на първите вестници и списания за деца. Изтъкната е ролята на периодичния печат между двете световни войни за разцвета на българската литература за деца.

В книгата е отбелязано началото на теоретичните изследвания върху детската литература, поставено от писателя Стилиян Чилингиров, както и на литературната критика в тази област (акад. Александър Теодоров-Балан, проф. Любомир Милетич, д-р Кръстьо Кръстев, Славчо Паскалев и др.).

Отбелязано е основаването през 1928 г. на Дружеството на писателите, приятели на децата, което осъществява полезна обществена дейност в продължение на двадесет години.

Четвъртият раздел е посветен на някои видни представители на чуждестранната детска литература като Александър С. Пушкин и Ханс Кристиан Андерсен. Десетилетието 1995–2005 г. беше посветено на големия датски приказник, а през 2005 г. се навършиха 200 години от неговото рождение.

В края на книгата е даден подробен **списък на ползваната литература**, издадена на български, руски, английски и немски език.

Авторът на книгата, университетски преподавател, няма претенцията да е засегнал всички проблеми на детската литература и да е представил всички автори, писали или пишещи за деца и юноши. Целта му е била да очертае основните периоди и тенденции в развитието на българската детска литература, които са свързани най-вече с определени изявени творци. Разглеждането на някои методически аспекти на детската литература е ориентирано към засилването на нейната практическа насоченост.

От автора